

Iz usmenog saopćenja znam, da je Rendić spremio studiju, u kojoj obrađuje neke probleme ranoslavenske onomastike, i da se ondje pojavljuju slavenska imena u poziciji signuma, dakle po tipu C. Ravonius Celer qui et Bato Scenobarbi.

Naštojao sam da iz složenog materijala Rendićeve radnje izvučem ono, što ona u biti i jest: — ispitivanje historije ilirskog antroponima. Rendić je pri tom pokazao potrebnu naučnu spremu, koja mu je omogućila da na više mjesta korigira dosad postojeću transkripciju i interpretaciju pojedinih spomenika, što znači korigirati neke od najistaknutijih predstavnika latinske epigrafike i iliologije. Kao primjer navodim Rendićevo čitanje »Darmoca Turi f.« (= čisto ilirsko ime), što je dosad čitano »Darmo Caturi f.«, a bilo interpretirano kao keltski fenomen. Isto tako navodim Rendićevo malu korekciju čitanja Polibijeva teksta (Polybii Historiae XXVIII, 8), kad je riječ o Perzejevu poslanstvu kralju Genciju. Dosadašnje predanje: „... καὶ τρίτον τὸν Ἰλλυρίων διὰ τὸ τὴν διάλεκτον εἰδέναι τὴν Ἰλλυρίδα...“ Rendić ispravlja u „... καὶ Τρίτον τὸν Ἰλλυρίων“ i t. d.. Ne radi se više o »et tertium Illyrium«, već o »et Tritum, Illyrium natione.« Ilirsko ime Tritus nalazi se, naime, vrlo često na epigrafičkim spomenicima.

Ove primjere ne navodim kao isticanje nekih zamašnjih rezultata, već kao dokaz kvalitete naučnog postupka, da bi se konkretno osjetila solidnost na temelju koje počinjavu Rendićeve epigrafičke analize i iz njih izvedeni zaključci.

Branimir Gabričević

PRIMJEDBE K REZULTATIMA OBJAVLJENIM U KNJIZI „DIE BURG VUČEDOL“

Arheološki muzej u Zagrebu izdao je početkom 1945. veliku, njemačkim jezikom pisanu, publikaciju pod naslovom »Die Burg Vučedol«. Autor je poznati njemački prehistoričar, prof. Robert Rudolf Schmidt, koji je boravio više godina u Jugoslaviji i 1938. iskapao važno prehistorijsko miksoneolitičko nalazište Vučedol (kod Vukovara) na Dunavu. Publikaciju tih iskapanja preuzeo je na sebe nadležni Arheološki muzej u Zagrebu, još za uprave prof. Viktora Hoffillera, kojemu međutim nije bilo omogućeno, da redigira čitavo to izdanje. Želim prije svega spomenuti, da ove retke ne smatram stručnom recenzijom navedene publikacije u cijelosti, jer ovdje namjeravam korigirati one bitne naučne nedostatke autorovih rezultata, koje donosi načelno sa sobom t. zv. nordijska teorija, službeno sankcionirana u nacističkom III. Reichu, a pored toga se kanim osvrnuti na neke važnije pojedinosti u rezimiranu sadržaju Schmidtova teksta, kao i na upotrebu izvjesnih antropoloških kategorija.

Potrebno je prije svega istaknuti ovo: u tom je, za naše prilike, neobično bogato opremljenom i na raskošnom papiru štampanom izdanju nesumnjivo najkorisniji vanredno opsežan izvještaj o iskapanju i sam pedantno publicirani kulturni materijal nalaza, prikazan veoma opširno i sistematski točno, s golemim brojem snimaka. Detaljno i precizno je obrađena karakteristična keramika, a velika je pažnja posve-

čena konstrukciji i tlocrtima kuća. Nažalost, sama grafička dokumentacija iskapanja je više shematska i nedovoljna za provjeravanje stratigrafskih podataka o donešenim rezultatima, koji se, zbog toga, mogu pratiti samo na osnovi jednog glavnog presjeka. To je tim upadljivije, jer se radi o sistematskoj interpretaciji arheološkog materijala iskapanog vješto i rutinirano suvremenim tehničkim metodama, koje bi nužno tražile i svu popratnu grafičku dokumentaciju pomoću preciznog općeg plana i brojnih vertikalnih presjeka. Shematsko prikazivanje slojeva kao i redosljeda kultura može vizuelno i stručnjaka čak na prvi pogled zadovoljiti, međutim, pokuša li se provjeravati na osnovi tih shema Schmidtovu stratigrafiju, pa i njegovu kronologiju, tada nedostaje sigurnost zorne dokumentacije. Schmidtova temeljna kronologija glavnih kulturnih slojeva nalazišta Vučedol (nazvanih: najstariji »starčevački« prema nalazištu Starčevo u Banatu, srednji »badenski« prema nalazištu Baden kod Beča, i najmlađi »vučedolski« prema samom nalazištu Vučedol) može biti posve točna, ali nije razumljiva njegova tvrdnja o brončanodobnom značaju badenske kulture (str. 144, 149), za što mu iskopani materijal ne daje dokaza, tim više, jer najmlađi vučedolski sloj u užem smislu, nema još bronce nego nešto bakra, pa je time Schmidt učinio zbrku i pobio svoju vlastitu kronologiju. Badenska kultura traje gotovo do u brončano doba, ali ne poznaje bronzu; to je tvrdio prehistoričar Menghin, ustanovivši badensku kulturu. Međutim, rok njezina trajanja ne može se ovako sigurno fiksirati, kako prema istraživanjima mađarskih arheologa (Patay, Mozsolics) tako i naših (Korošec), ali izrazito brončanodobno obilježje ne bi se toj iskonski neolitičkoj kulturi moglo pripisati. Schmidtov, u užem smislu, vučedolski sloj seže prema njegovoj shemi (str. 9) duboko u željezno, t. j. čak do latenskog doba. Na osnovi istraživanja materijala vučedolske kulture u Bosni, došao je poslije 1945. arheolog Korošec do zanimljivog zaključka, da ta kultura traje u našim krajevima dulje, gotovo do željeznog doba. Korisna su inače Schmidtova terenska opažanja rasprostranjenosti vučedolske kulture u Srijemu i istočnoj Slavoniji, međutim, on nije uzeo u dovoljnoj mjeri u obzir za komparaciju vrlo važan srodni materijal iz Ljubljanskog barja, a nadalje ni ostala ranobrončanodobna nalazišta, naročito u Podunavlju. Prvi bi prigovor izdavaču knjige o Vučedolu bio taj, da, pored spomenute kronološke nejasnosti, nije nedostatak takve grafičke dokumentacije iskapanja, koja stručnjaku omogućuje kontrolu rada, uopće opazio, ili nije smatrao potrebnim, odnosno nije se usudio tražiti korigiranje tog stručno najuočljivijeg propusta od samog autora.

Iskapanje na samom tom lokalitetu, koji se točno naziva vučedolski Gradac — on se nalazi strmo nad Dunavom na brežuljcima nazvanim Skendra — provedeno je, kako je već spomenuto, prema suvremenim principima arheološkog terenskog rada. U nekoliko riječi moglo bi se formulirati Schmidtove arheološke konstatacije otprilike ovako: na dubini od 4 m nalazi se starčevački sloj, iznad njega dva badenska sloja s apsidalnim kućama, a nad njima tri vučedolska sloja s kućama tipa megaron; nadalje se ustanovilo brojne podrumne i jame. Naišlo se na 11 grobova s kosturima svi u stavu čučanja, i to 2 su badenska, a 9 vučedolska. Iskopani brojni kulturni materijal klasificiran je doista vrlo pomnivo, a pogotovu je mnogobrojna keramika detaljno tipološki obrađena. Ostaje, međutim, ipak otvoreno pitanje, da li su badenski i vučedolski elementi na keramici, koji pokazuju analogija sa sjevernijim krajevima Evrope, morali baš doći odanle seobom. Također nije posve pouzdano dokazana peć za taljenje bakra, čije tragove nalazi Schmidt u starijem vučedolskom građevnom periodu. Vučedolski Gradac je nesumnjivo značajno utvrđeno naselje, koje je bilo

kroz više stoljeća nastavano — po apsolutnoj kronologiji od blizu g. 3000 do oko g. 1800 pr. n. e., ne uzimajući u obzir kasnije željeznodobne i srednjovjekovne tragove. Za naseobinsku arheologiju naših krajeva, koja je u velikoj mjeri zanemarena, veoma su važni ostaci fortifikacije vučedolskog Gradca, a pogotovu jasno ustanovljeni tipovi nastambi.

U rezultatima svojih opširnih istraživanja ističe Schmidt proces indoeuropeizacije prostora Dunav—Drava—Sava (str. 157), smatrajući nosioce najmlađeg sloja nalazišta Vučedol »Grcima«, t. j. recimo točnije možda Protogrcima. Ta njegova tvrdnja nije posve neosnovana, ona podnosi naučnu diskusiju, premda se pragrčki jezični ostaci u Srijemu toponomastički nisu mogli ustanoviti, kako to izričito spominje Schmidt, citirajući pismo zagrebačkog lingviste Antuna Mayera, i to već radi toga, što bi se u tom razdoblju jedva mogle diferencirati tako rane pozajmice iz pragrčkog od ilirskih riječi, uzevši u obzir njihov zajednički indoevropski prajezik kao izvor. Mayer oprezno ukazuje i na tumačenja poznatog bečkog lingviste Paula Kretschmera, kojega ovdje prilično nejasno pisani izvodi mogu tek indirektno služiti Schmidtu. Kretschmer razlikuje od prvih grčkih migracija predgrčki neindoevropski sloj na Balkanskom poluotoku, koji je jezično povezan sa stanovništvom Male Azije. Dakle, rezultati lingvistike u ovom su slučaju posve nedovoljni.

Smatram važnim istaknuti neke načelne pretpostavke Schmidtovih izvoda. Radi se o identifikaciji Praindoevropljana s nordijskom kulturom i nordidnom rasom u sjevernoevropskoj pradomovini. To je bilo ono zloglasno službeno sankcionirano stanovništvo u nacističkom III. Reichu o »superiornosti« pripadnika nordidne rase nad pripadnicima drugih rasa i t. d. I Schmidt se drži te njemačke nacističke katehetike, on govori na pr. (str. 172) o »nordijskoj duši« (»nordische Seele«), o »zakonima koji u krvi žive« (»Gesetze die im Blute leben«) i dr., što baš ne spada u rječnik naučnog radnika. Na osnovi Schmidtovih pretpostavaka nije moguće ispravno shvatiti sam problem o podrijetlu i biti Indoevropljana, premda njegova tvrdnja o najmlađem sloju vučedolskog nalaza nije a priori krivo postavljena, jer pojedini elementi, kao kuća tipa megaron i dr., dopuštaju donekle mogućnost hipoteze o nekim »Grcima«, što je doduše vrlo smiono tvrditi, ali ima tad stanovito opravdanje, kad bi to bilo znatno opreznije formulirano. Njemački prehistoričari bi rekli, da se tu radi o jednoj indoevropskoj komponenti Protogrka, koji su zauzeli vučedolsku utvrdnu, naseljenu isprva nosiocima starčevačke kulture i nosiocima badenske kulture, u sklopu seobe od sjevera prema jugu. Indoevropski nosioci gajtanaste keramike (Schnurkeramik) dolaze u Podunavlje s područja današnje srednje Njemačke, a onamo iz Pontoke nizine; elementi megalitske kulture potječu vrlo vjerojatno iz još sjevernijih krajeva. Zahvaćen nacističkom službenom katehetikom Schmidt dakako pretpostavlja, da su Praindoevropljani iskonski identični s nosiocima gajtanaste keramike, a pradomovina im je navodno u današnjoj srednjoj Njemačkoj (Schuchhardtova teorija). Schmidt se ujedno, možda u još većoj mjeri, idejno oslanja na poznate tvrdnje onih njemačkih prehistoričara (naročito Kossinna i njegova škola*) koji ističu, da su Pra-

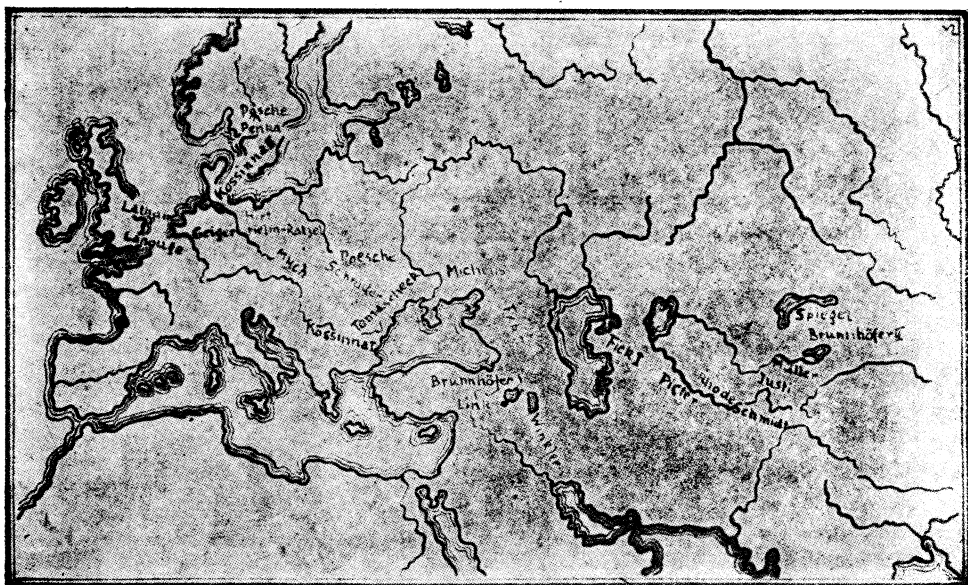
* Najortodoksniji je svakako sam Kossinna u svojoj knjizi *Die deutsche Vorgeschichte eine hervorragend nationale Wissenschaft*. Mannus-Bibliothek 9, Würzburg 1915. Ova je knjiga pobudila u više mahova opće negodovanje u stručnim krugovima gotovo čitave Evrope, radi Kossinni svojstvenog nesnosnog njemačkog, rasistički obojenog šovinizma. (Kritika: Hoernes, Szombathy, Sophus-Müller, Childe, Kostrzewski, Udalcov i dr.).

indoevropljani nosioci megalitske keramike s pradomovinom u današnjoj sjevernoj Njemačkoj i južnoj Skandinaviji. Nemoguće je, međutim, braniti obje teorije o sjevernoj pradomovini Indoevropljana, uz sve pokušaje što ih je učinio Reche i uz sav Hirtov trud, da to stanovište jezično podupre. Postoji naime znatan broj argumenata, koji govore protiv toga, i preko njih objektivni učenjak ne smije prijeći, kao što je to učinio Schmidt, pretpostavljajući sjevernu »pradomovinu« Indoevropljana kao gotovu činjenicu. Ti se argumenti osnivaju prvenstveno na rezultatima lingvistike (Schrader, Meillet i dr.), a po ovima su Indoevropljani nastali bilo mješavinom predindoevropskih prastanovnika sa skupinama nomadskih došljaka iz Pontoške nizine, bilo da su se u Euraziji razvili jezično od starijeg t. zv. jafetskog substrata. Nadalje se mora naglasiti još i to, da su iste ili čak slične pojave na sjeveru i jugu Evrope — kao što je na pr. netom spomenuta kuća tipa megaron — pokušavali njemački prehistoričari objasniti migracijom dugoglavih, plavokosih i modrokih »nordijaca« na jug, da tako dokažu njihov premoćan utjecaj, kao vladajući sloj u Grčkoj i na Mediteranu, ali tendencioznost tih tvrdnja nesumnjivo je suviše providna, da bi se mogla i danas još naučno održati.

Ovdje ne mogu dakako iznijeti cjelokupan složeni problem Indoevropljana i njihove »pradomovine«, pa ću se ograničiti tek na ono što se tiče Schmidtove pretpostavke. Priličan broj arheologa, kao što su Childe, Poisson, Furon, Forssander, Sulimirski, Borkovský i dr., tvrde, da nosioci gajtanaste keramike dolaze u srednju Evropu, i to približno u današnju njemačku pokrajinu Thüringen, iz Pontoške nizine. Tu teoriju zastupa naročito Danac Rosenberg, iako je neki drugi stručnjaci, kao Finac Ayräpää, ne prihvaćaju. Austrijski prehistoričar Pittioni povezuje pak Praindoevropljane s nosiocima t. zv. češljaste keramike (Kammkeramik) u istočnoj Evropi, dok Aberg, Kühn, Paret i Engel traže naprotiv podrijetlo Indoevropljana u podunavskom kulturnom krugu, t. j. u području vrpčaste keramike (Bandkeramik), a Ebert i Tallgren upozoravaju na praindoevropski značaj nosilaca vrpčaste bojadisane keramike. Po Childeu nisu nosioci vrpčaste keramike praindoevropskog podrijetla, već su povezani s kulturnim krugom istočnog Mediterana; inače Childe na osnovi iskonski neindoevropskih bojnih sjekira objašnjava istočnu pradomovinu Indoevropljana, koju pored njega još zastupaju Myres, Morgan, Wahle, Sulimirski i dr. Pripominjem, da mi do sada novija ruska literatura specijalno o tom pitanju nije bila pristupačna. Ona se osnivala na spornoj teoriji lingviste Marra, po kojemu problem lokaliziranja pradomovine Indoevropljana nije od tolike važnosti, jer u Euraziji predstavljaju indoevropski jezici i narodi posljednji stadij razvoja, kojemu je prethodio stariji stadij t. zv. jafetskih jezika i naroda (očuvanih još dandanas u nekim gorovitim područjima, na pr. na Kavkazu).

Schmidtov antropološki dodatak u publikaciji o Vučedolu (str. 163 i d.) ostavlja utisak kao da baš služi prvenstveno pojačanju katehetskog stava o identifikaciji Praindoevropljana i nordidne rase u sjevernoj Evropi. Ponovo je 1927. Poljak Poniatowski dokazao (na amsterdamskom kongresu Institut international d'anthropologie) neosnovanost spomenute identifikacije, a u novije vrijeme, pored teorije o »turkestanskoj pradomovini« antropologa Griffith-Taylor, pokušao je Eickstedt (jedan od rijetkih njemačkih antropologa, koji nije činio koncesija rasističkim katehetičkim naučavanjima u Njemačkoj) riješiti taj problem tako, da Pranordide identificira s nosiocima češljaste keramike u sjevernoeurazijskom kulturnom području, koji bi potjecali iz zapadnog Sibira. Međutim, ni to ne predstavlja rješenje ovog problema.

Schmidt doduše citira Eickstedta (str. 171), no da je radio po njegovu postupku, a ne po prilično rasistički nastrojenom Münchenskom antropologu Mollisonu, posvetio bi po svoj prilici veću pažnju samim kosturima, a ne isključivo lubanjama. Doba kranilogije je prošlo. To mora priznati svaki onaj, koji ima i približnu predodžbu o suvremenim antropometrijskim postupcima. Schmidtov »homo danubiensis« i »homo syrmiensis« imaju shematski značaj, a potonji služi opet za spomenutu katehitičku svrhu. Ne može se kratkim putem na temelju četiri izmjerene lubanje nordidnog obilježja — što je mjerodavno jedino za te individuumе — aprioristički riješiti toliko složeno pitanje rasne pripadnosti neke etničke skupine, a pogotovu ne, ako je ono povezano s krupnim paleoetnološkim i, donekle, tek antropološkim problemom ranih Indoevropljana. Među ovima je sigurno bilo individuumа s nor-

»Pradomovine« Indoevropljana (po Eickstedtu).

didnim obilježjem. Ali se ne smije zaboraviti, da su Indoevropljani složena pojava, i zato je apriorizam smatrati nordidnu rasu za njih isključivo signifikantnom, a pogotovu je tendenciozno identificirati Praindoevropljane s nordidnom rasom u »nordijskoj pradomovini«.

Problem indoevropske »pradomovine« je, kako vidimo, sporan i kompliciran. Prehistorijska arheologija i antropologija ne mogu ga riješiti bez rezultata lingvistike u vezi s paleoetnologijom. A ti rezultati govore protiv sjeverne pradomovine i traže je bilo u Pontskoj nizini, bilo još istočnije u središnjoj Aziji. Postoji tu velik broj jezičnih i kulturnih argumenata — naročito ih ističu: Schrader, Nehring, Krahe, Meillet, Benveniste, Charpentier i dr. —, pa bi predaleko išlo nabrajati bilo kakve

primjere. Zamršeni problem indoevropske »pradomovine« nije, usprkos tome, potpuno riješen, jer je teško provesti u Euraziji njezino lokaliziranje, te se konačno postavlja pitanje, ima li uopće smisla tragati za njom. Pogotovu, ako se uzme u obzir ono stanovište današnje nauke, po kojem je etnogeneza naroda zapravo uvjetovana razvojem od prvobitne množine etničkih skupina k njihovoj integraciji, a ne, obrnuto, diferencijacijom »pranaroda« i »prajezičika« na manje etničke i jezične jedinice.

Za ilustraciju donosim priloženu geografsku kartu; u njoj su označene »pradomovine« Indoevropljana, prema smještaju pojedinih, iako ne svih stručnjaka, koji su se pitanje time bavili. Držim, da je ova karta najbolji komentar spomenutom Schmidtovu stanovištu o navodnoj »sjevernoj pradomovini« Indoevropljana, koje on sam zapravo ne razrađuje, ali mu ono služi kao nužna pretpostavka pa njegovu tvrdnju o »Grcima« savezno s njihovom rasnom pripadnošću. Njih pripisuje Schmidt (str. 169—171) nekoj »vučedolskoj rasi« (»Vučedoler Rasse«). To su one četiri lubanje (»homo symniensis«), nađene u najmlađem sloju. Trebalo bi ipak temeljitije ispitati cjelokupan osteološki materijal Vučedola i drugih susjednih nalazišta prije nego što bi se postavila ovakva hipoteza o nekoj »vučedolskoj rasi«, odnosno »srijemskoj podrasli«. Mora se, uostalom, imati u vidu to, da je specifikacija pojedinih prehistorijskih rasa češće proizvoljna nego što je sigurna, i ona se teško može naučno dokumentirati. Izuzetak čini, dakako, diluvij. Pogotovu je besmisleno identificirati jednu rasu s nosiocima bilo kakve prehistorijske kulture. Pojedinačno, naime, nije rasa kao biološka kategorija uopće vremenski konstantna. Jedino možemo smatrati stalnima velike rasne skupine čovječanstva, kao što su na pr. europidna, mongolidna, negridna i t. d., dok su pojedine rase unutar ovakve rasne skupine promjenljive. Potreban je velik oprez pri svakoj antropolškoj dijagnozi prehistorijskih individualuma, i to naročito tada, ako ih se hoće približno etnički determinirati ili ako bi ih se pokušalo komparirati s ljudima današnjice. Valja upozoriti na to, da je Paret ponovno 1948. baš taj problem jasno odredio.

Drugi se prigovor izdavaču ove publikacije može staviti zbog neriješenog pitanja osteološkog materijala nalazišta Vučedol, koji je trebalo ili ostaviti po strani ili ga savjesnije obraditi, a ne dozvoliti, da se s tako prozirnom namjerom izrabiti ta »vučedolska rasa« u smislu nacističke propagandne katehetike. Taj prigovor imao bi uopće smisla u slučaju, ako pretpostavim, da je izdavaču pojam rase kao naučan termin donekle jasan, no funkcija izdavača u toj knjizi nije me mogla o tome uvjeriti.

Publikacija »Die Burg Vučedol« ima rezimirani sadržaj na hrvatskom jeziku (str. 175—189), koji je dakako namijenjen našoj javnosti, a sastavio ga je Mirko Šeper, što Schmidt izričito ističe u predgovoru. Ako se pažljivo pročita ono što Schmidt kaže u svojim rezultatima (str. 157), i ako se to usporedi sa Šeperovim rezimiranim prikazom tih rezultata (str. 188), shvatiti će se nesumnjivo, da Schmidt kaže jedno, a Šeper drugo. Ne treba tu ni posebne stručne naobrazbe, dovoljno je pročitati oba teksta, i običnim zdravim razumom se mora zaključiti, da Šeper Schmidta ili nije shvatio ili nije htio shvatiti. Radi se konkretno o onom već ranije spomenutom Schmidtovu pozivanju na lingvistu Mayera, koji negira bilo kakve toponomastičke pragračke ostatke na području Srijema. Šeper to pak začudo rezimira ovako: »U iztraženom području Dunava, Drave i Save leži filološki dokazana pradomovina Grka...« (str. 188). Bila je Šeperova dužnost, da prije svega ne iskrece smisao Schmidtova teksta, već da tekst točno prevede na hrvatski i eventualno da

naknadno pismeno objasni čitaocu publikacije, što bi mogao biti filološki dokaz pradomovine Grka u Srijemu s obzirom na Schmidta i Mayera, jer to, naime, ne tvrdi ni sam Schmidt, a još manje po njemu citirani lingvistički stručnjak Mayer. Primijetio bih još i to, da bi Šeper bolje bio učinio, kad 'ne bi upotrebljavao riječ »indogermaniziranje« (str. 188—189) mjesto ispravne riječi indoeuropeiziranje; to naime u hrvatskom, kao i u drugim evropskim jezicima, protivno od njemačkog jezika, doista nije uobičajeni izraz.

Ovdje skicirane značajke navedenih tvrdnja iz publikacije »Die Burg Vučedol« jasan su odraz naših domaćih prilika prema naučnim pitanjima za vrijeme okupacije, i one mogu služiti kao zoran primjer pseudonaučnih zaključaka, do kojih se nužno dolazi u arheologiji kao i u antropologiji takvim zapravo nenaučnim postupkom. Žalosna je nadalje pojava, kad arheolozi ne paze na naučne granice pojma rase, koji im mora biti barem približno jasan, ako se uopće dodiruju bilo ljudskih individuuma pojedinačno, bilo etničkih skupina, bilo općih etnogenetičkih problema. Premda postoje izvjesne metodičke poteškoće pri samom definiranju pojma rase (varietas), kao kategorije nižeg reda u okviru zoološke sistematike — te poteškoće nije potrebno ovdje dalje analizirati —, ipak je nauka, zahvaljujući rezultatima naprednih antropologa u čitavom svijetu, definitivno odredila biološke granice pojma rase. Nedopustivo je svakako u nauci identificirati ljudsku rasu s bilo kojim narodom ili jezikom. Jasno je, da su to heterogene kategorije. Zato bi i svaki arheolog trebao voditi u dovoljnoj mjeri računa o tim naučnim istinama, kao saznanjima društvenih i prirodoslovnih disciplina nauke, odnosno onih njezinih predstavnika, koji ne pate od bilo kakvih »rasnih predrasuda«. Arheolozi griješe u tom pogledu, bilo s izričitom tendencijom, kao što je to učinio R. R. Schmidt, bilo zbog toga, što su propustili dovoljno se uputiti u bit pojma trase.

Takav propust učinio je na pr. prof. J. Korošec, u svojoj inače veoma korisnoj i poučnoj knjizi »Staroslovenska grobišča v severni Sloveniji«. Celje 1947. Na str. 108 spominje pisac antropološke podatke i kaže: »...to je slovanski ali germanski rasi«, zatim nešto niže »kjer razlikujemo slovansko od mongolske rase...« Na str. 117 govori Korošec o Avarima i Slavenima te kaže: »...ker mongolsko raso lahko ločimo od slovanske«. Bilo bi poželjno, da se takvi stručni lapsusi (koje nažalost nisu uočili dosadašnji recenzenti ove knjige) u slijedećem eventualnom izdanju te knjige isprave, pogotovu zato, što ova knjiga služi sada studentima arheologije kao udžbenik. Služiti se javno s tom riječi »rasa« kao terminom za oznaku narodnih ili jezičnih skupina nikako ne bi smjelo ostati i dalje u naučnoj praksi, jer govoriti o »germanskoj rasi« ili o »slavenskoj rasi« — jedna i druga naime uopće ne postoje — ima upravo toliko smisla koliko na pr. recimo govoriti o dugoglavim glagolima. Takvo pisanje čini samo zbrku neupućenima, koji nisu po svojem obrazovanju i stavu prema ljudskoj zajednici spoznali ono bitno, a to je da ovakvih »rasa« doista nema.

Zdenko Vinski

HISTORIJSKI ZBORNIK

GODINA III

1950

BROJ 1-4

NAKLADA „ŠKOLSKE KNJIGE” / ZAGREB

R E D A K C I O N I O D B O R

V L A D I M I R B A B I Ć
M I R O S L A V B R A N T
G R G A G A M U L I N
M A R K O K O S T R E N Ć I Ć
J A R O S L A V Š I D A K

G L A V N I I O D G O V O R N I U R E D N I K

J A R O S L A V Š I D A K

HISTORIJSKI ZBORNIK — GODINA III. — 1950.

I Z D A J E
P O V I J E S N O D R U Š T V O H R V A T S K E
Z A G R E B